

בבאור ציצין המעכבין את המילה

הרב מרדכי ורשנר

מתניי שבת (קל"ז) אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה, ובגמרא - בשר החופה את רוב גובהה של עטרה. פרש"י לא תימא רוב עטרה דקתני מתניי רוב היקפה אלא אפי' רוב גובהה במקום אחד עכ"ל. ונפסק בטוש"ע (יו"ד ס"ד) אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה רוב גובהה של עטרה אפי' במקום אחד.

ונבאר דברי הבי"י בשם חכמי ספרד שפתחו לנו שערי אורה בזה, בתחילה כותב הבי"י שהסתפקו חכמי ספרד מהי העטרה האם חוט המקיף בלבד או גם כל החלק שמשפע ויורד עד סוף האבר במקום הנקב. והכחם אחד מחכמי ספרד הכריע שלענין מילה הכל בכלל העטרה אלא ששורשה ועיקרה של העטרה הוא החוט המקיף, אמנם גם מה שמשפע ויורד עד גמר האבר הוא חלק מהעטרה ונמשך אחריה ובכלל חיוב מצות מילה והוא הנקרא "גובהה של עטרה".

ויש נפק"מ בין שורש ועיקר העטרה לבין גובה העטרה שאם נשאר רצועה של עור ברוב היקף של חוט המקיף הרי נשארה העטרה מכוסה ומעכב המילה משא"כ אם רצועה דקה מקיפה את רוב היקף בריחוק מחוט המקיף אי"ז מעכב המילה דחשיב מיעוט גובהה של ודוקא אם נשאר רצועה של עור על פני אורך האבר במקום הנטפל לעטרה איז מעכב דנהי שעיקר העטרה מגולה אבל גובהה של העטרה מכוסה ומעכב המילה ואפי' רצועה דקה בויתר שהולכת לאורך האבר כנ"ל הר"ז מעכב וזה כוונת הבי"י בשם החכם הספרדי "אפי' במקום אחד" (ומקורו בפרש"י הנ"ל) היי דאפי' היכא שאין העור מכסה רוב שטחה של גובהה של עטרה אלא מקום קטן מאד מ"מ כל שהולך על פני רוב אורכה הר"ז מעכב כמ"ש. כל זה הוא ביאור דברי הבי"י בשם חכם אחד מחכמי ספרד.

נתבאר בזה שיש ב' דרגות בעזרה היי עיקר העטרה וחלק הנטפל לעטרה ומזה נובע הנפק"מ בהלכותיהן דדין רוב היקף הוא דוקא בעיקר העטרה אבל בחלק הנטפל לעטרה אין תלוי בהיקף אלא במה שנשאר מכוסה רוב גובהה. ועפ"ז יתבאר לנו הא דהשמיטו ר"ף רמב"ם רא"ש וטוש"ע הדין של רוב היקפה (ועי' בס' יד הקטנה שכ' דחולקים על רש"י וס"ל דרך רוב גובהה מעכב דחוט המקיף אינו עיקר העטרה, ולכאורה י"ל דמודו לרש"י אלא) שחוט המקיף זה עצם העטרה ואם לא גילהו חיסר את העיקר ואי"ז בכלל ציצין המעכבין דאי"ז מילה כלל וכל החידוש הוא דאפי' במקום שאינו עיקר העטרה אלא נטפל לעטרה כל שנשאר שרצועת עור ברוב הגובה הר"ז מעכב. ובשו"ת אב"ז (יו"ד של"ז) כ' לחדש במי שלא מל כהוגן ולאחר זמן חוזר על ציצין המעכבין דקי"ל (יו"ד רס"ה ג') שחוזר ומברך על המילה ומחדש האבנ"ז דהני מילי בחוזר על ציצין שברוב היקפה דמה שעשה קודם אי"ז מילה כלל שהרי עיקר העטרה נשארה מכוסה משא"כ אם חוזר על ציצין שברוב גובהה של עטרה אינו מברך דעצם המילה כבר נעשתה אלא שנשארו ציצין המעכבין את המצוה ומביאהאבנ"ז דוגמא לזה מקרבנות שיש דברים המעכבין הכשר הקרבן אעפ"י שאינם אלו שמכפרים.

ואחרי ששביארנו הדברים הנני להוציא ממבוכה שיש כאן בפוס'. דהנה דברי הבי"י בשם החכם הספרדי הובאו בד"ב ח"ך ש"ך וט"ז. ועי' בס' בכור שור (שבת קל"ז) לבעל התבוש"ש, שהבין מדבריהם שמקילים יותר [שדוקא אם נשארו ציצין ברוב שטחה של השכבה העליונה של אבר העטרה] (דהיי מחוט המקיף עד סוף האבר) בר"ז מעכב] וכתב שם לדחות דבריהם ובאמת הוא מוקשה מאד הן מקרא הן מסברה ואכמ"ל ועי' בבכור שור שהק' כמה קו'. ועי' באבנ"ז (חיו"ד של"ה, של"ו, של"ז) שהבין בדעת הבכור שור עצמו שהחמיר יותר (שאפי' נשאר ציץ כל שהוא על חוט המקיף ברוב גובה החוט ר"ל שיש רצועה קטנה של עור בתוך החריץ הסובב ואותה רצועה עולה עד לפסגת גובה החוט הר"ז מעכב) ודחה דבריו בשתי ידים. אכן מה שדייק הבכור שור מהש"ך אינו מוכרח וכן מה שהביא הבכור שור דברי הבי"י בשם החכם הספרדי ושאר הפוסקים שהביאוהו ככל משנת"ל. וכן מה שהבין האבנ"ז בדעת הבכור שור אין לנו אלא מה שענינו רואות בדברי הבכור שור שלא התכוין לזה אלא למשנת"ל בדברי החכם הספרדי יעוויש"ד ונראה שהסיבה שהבין כך האבנ"ז בדעתו הוא משום שלמד כך בדעת כל הפוסקים כמש"ל וכדמוכח ממה שהבאנו לעיל בשמו לענין ברכה בחוזר על ציצין המעכבין וא"כ על כרחך שהבכור שור שבא להחמיר יותר בא לומר חומרה יתירה אכן כבר כתבנו שהבכור שור הבין שהפוס' רצו להקל ביותר והוא בא להחמיר ולהעמיד הדברים באופן שנתבאר לעיל בדעת הפוס' (אלא שמה שכתב הבכור שור שכשנשאר רוב היקף עכ"ר היכא רוב גובהה לא הבנתי מציאות זו ובכל הפוס' כתוב לא כך וצ"ב). היוצא מדברינו שכל הפס' דעה אחת להם אלו הן הציצין המעכבין את המילה.

תשלום לחוטף מצות מילה

הרב אליעזר טנדלר

"איתה ברא"ש ס' חכפ"ו דחולין - מעשה באחד שאמר למוהל אחד שימול את בנו וקדם אחר ומלו ותבע הראשון שאמר לו האב למולו מן השני י' זהובים וכו' נראה לי לפטור המוהל דאעפ"י שאמר האב למוהל אחד למול את בנו לא זכה באותה המצוה לח"ב אחר אם קדם ועשאה ולא דמיא לכסוי דאמרה תורה ושפך וכסה מי ששפך יכסה וכן האב שחייב למול את בנו ורצה למולו וקדם אחר ח"ב אבל אם אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבין למולו ובדבור שאמר האב למוהל לא זכה למצוה לחייב לאחר אם קדמו" עפ"ל.

והק' הקצה"ח סי' שפ"ב דשליח של אדם כמותו וכשגילה האב דעתו למנות הראשון למול את בנו אין השני יכול להיות שליח של האב, ואם חטף את המצוה מהראשון אבד האב את מצותו וממילא חייב לשלם לאב י' זהובים אלא ע"כ דמצות מילה הוי מצוה שבגופו וא"א למנות שליח - ועי' בחזון איש קדושין סי' קמח כט.

וני"ל ליישב דברי הרא"ש באופן אחר - ונקדם לזה שאלה נוספת שהק' האחרונים ביסוד הדין של י' זהובים - דהרי איתא בברכות ו. - א"פ חישוב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשאה מעלה עליו הכתוב כאילו עשאה - וא"כ קשה למה החוטף חייב לשלם הרי לא גזל לו כלום - דנאנס הוי כאילו עשאה. ות' הח"ס דאפי' דהוי כאילו עשאה מ"מ שכן פסיעות אין לו וע"ז חייב לשלם י' זהובים. פ"י של דבר דמי שחשב לעשות מצוה ונאנס אין לו את השכר טירחא. ולפי זה דברי הרא"ש מיושבים כמין חומר דהרי מי ששלח שליח אף דשלוח של אדם כמותו מ"מ מצוה בו יותר מבשלוחו. וכדפרש"י קדושין מא. ד"ה מצוה בו - דכי עסיק גופו במצוות מקבל שכר טפי. וממילא אף כשהשני חטף את מצות מילה מהשליח - לא איבד האב את מצותו דהי חושב לעשות מצוה ונאנס והוי כאילו עשאה. ונשאר אלא את השכר טירחא וזה ג"כ לא היה לו דמנה שליח - וממילא פטור החוטף לשלם לאב דלא גזל ממנו כלום. ולשלם לשולח נמי פטור כדכתב הראש דלא קנה המוהל את המצוה כדיבור של האב וכל ישראל חייבין למול במקום האב.

מובאות

מילה מונעת נגעים

...טעם לסמיכות המילה בין פרשת הלידה והנגעים, ע"ד שארז"ל (נדה ל.) שהאדם כשהוא במעי אמו פיו סתום וטבורו פתוח ובצאתו לאויר העולם נסתם הפתוח ונפתח הסתום. והוא רמז, לפי שבמעי אמו מלמדין אותו כל התורה ואז טיבורו סתום רמז לתורה שנאמר בה רפאות תהא לשרך ונמשלה לטבור העומד באמצע הגוף, כי היא הנקודה אמצעית והמרכז אשר עליו תסוב כל מעשה וכל פעולה... היא הקוטב והמרכז ועץ חיים היא בתוך הגן באמצעו... ובעצם הזמן ההוא שטיבורו פתוח, פיו סתום מלדבר לשון הרע ודברי נבלה. האמנם בצאתו לאויר העולם, מוחלפת השיטה מצד חמדות תאות העולם, פיו פתוח לדבר בלה"ר, וטיבורו סתום רמז לביטול התורה... וזהו סיבת הנגעים הבאים על לה"ר. לפיכך באה מצות המילה בין הלידה והנגעים, כי המילה דוחה את הנגעים בהמולו מערלת לשונו...

עוללות אפרים מאמר תכד

בענין עמידה בברית

הרב אהרן ש. סולברג

כתב הרמ"א בסי' רס"ה א האב והמוהל כשמברכים צריכים לעמוד י"א שכל העם שהם אצל המילה יעמדו שנא' וימוד העם בברית וכן נוהגין מלבד תופס הנער שהוא יושב.

והגאון דעמידת האב והמוהל דכתיב ימול לכם כמו בעומר ובעמידת הציבור מהגמ"ר סוף ר"א דמילה העומדים שם אומרים כשם שנכנס וכו' וסיים הגאון וכו' ל' לחומרא בעלמא.

וברעק"א כתב שהמילה צריכה להיות מעומד עי' ב"ח או"ח סי' ח' (שהביא סמ"ק שאומר שציצית מילה לולב ותקיעה מעומד שכתוב בהם לכם ולמדין גזירה שווה מהעומר ושואל מהירושלמי שכל ברכות המצוות מעומד ומתוך דכיון דבגמ' דידן ליתא א"כ לא בערך מעומד אלא היכא דכתיב לכם) ומסיים רעק"א כשמביאים התינוק למול צריכים לעמוד בבכורים עי' ברטורה פ"ג מ"ג בכורים (שאומר שאע"ג דאין בעלי אומניות חייבים לעמוד מפני ת"ח בשעה שעושים במלאכתם כדי שלא יתבטלו מכ"מ חייבים לעמוד מפני מבאי בכורים דחביבה מצוה בשעתה ומטעם זה עומדים מפני נושאי המטה שהמת בה ומפני נושאי התינוק (לברית מילה)

ומשמע דהגאון ורעק"א פליגי אי עמידה בפני נושאי התינוק היא חומרא או חיוב

והנה בפ"י המשניות כתב דחייבנו לעמוד ל' לפי שהנכנסים הם קהל וכבוד צבור שאני

והקשה במשנה ראשונה דמדוע הרמב"ם לא הביא את טעם הגמ' בקדושין לג. חביבה מצווה בשעתה ומסיים דמשמע מהרמב"ם שמשום יחיד המביא בכורים או נושאי התינוק למולו א"צ לעמוד וז"א לפי טעם הגמרא דחביבה מצווה בשעתה

אולם המהרש"א בקדושין אומר ומה טעם במצוה זו בשעתה ולא אמרו לעמוד מפני העוסק במצוה אחרת כתב הרמב"ם לפי שהפחות והסגנים והגזברין יוצאים לקראתם וכשנכנסים שוב היה קהל וכבוד צבור וכו' ומשמע מדבריו שבאר שהרמב"ם למד דחביבה מצווה בשעתה זה רק ביחד עם כבוד צבור.

ואפ"ל דנח' בדחיית הגמ' ודלמא שאני התם דא"כ נמצאת מכשילולעתידי לבא האם למסקנת הגמ' נשאר שהטעם הוא חביבה מצווה בשעתה וא"כ גם במצוות אחרות שייך האי טעמא או שהטעם למסקנה הוא דנמצאת מכשילו לעתיד לבא וא"כ איך שייך דין עמידה בשאר מצוות.

עוד טעם לדון העמידה מצינו בערוך השולחן שכתב והעיקר מפני כבוד המצוה הגדולה הזאת שזהו כהקבלת פני שכינה להכניס נפש מישראל תחת כנפי השכינה.

מובאות

מילה מובא לתורה

...מצינו במתני' סוף פ"ג דנדרים, גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה עולמו, שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת. ואמרין שם (ל"ב) גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר אם לא בריתי. משמע דאם לא בריתי קאי אתרווייהו, על מילה ועל התורה. והנה על התורה הפשט פשוט בריתי יום ולילה, דכתיב בו והגית יומם ולילה, אבל על המילה אינה נוהגת בלילה, ובתוי"ט נדרים כ' דפסקיה לקרא, אם לא בריתי - אז יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמת, דהיינו את הכל לא שמת, והוא דחוק, ויותר נראה דבאמת מילה ותורה שייכי להדדי, וכמ"ש בעוללות אפרים (מאמר שצ"ב) שמילה חיצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת לב, כשימול ערלת לבבו אז יהיו חדרי לבו פתוחים להבין ולהשכיל עי"ש. א"כ מילה מובא למילת הלב להבין ולהשכיל בתורה ומצוות. א"כ יש לומר דאם לא בריתי היינו ג"כ מילה, דעי"ז בא לשערי תורה להגות יומם ולילה.

רעק"א, שו"ת מהדו"ק סי' מב

טעמים למילה "ביום השמיני"

הרב יחזקאל סנדמירסקי

"וביום השמיני ימול בשר ערלתו" (תזריע י"ב ג')

בנדה ל"א: איתא בשם רשב"י: "מפני מה אמרה תורה מילה לח', שלא יהו כולם שמחין ואביו ואמו עצבין" עי"ש בפרש"י, וכתב האוה"ח וכו' במהרש"א דמטעם זה הפסיקה התורה בטומאת יולדת ואמרה שצריך למול את התינוק ביום השמיני, דתליא הא בהא, וכן משמע בתרגום יב"ע.

ובשו"ת עונג יו"ט (הקדמה אות ט"ו) כתב בזה"ל: "והדבר יפלא מאד לאמר כי זה כל חומר הענין שהחמרנו במצות מילה לבלתי דחותה מזמנה ומועדה ואם חל בשבת אין אנו יכולים למול קודם השבת אלא אנו דוחים את השבת בשביל טעם קלוש כזה שלא יהו אביו ואמו עצבין. ומה נעשה אם אמור יאמרו האב והאם כי גם בשביעי תגל נפשם בפרי בטנם ביום הביאם אותו לברית בוראם יתעלה, ולמה לא נמול אותו בשביעי ולא נדחה את השבת." וע"כ כתב דאין כונת רשב"י לומר שזהו טעם המילה שניתנה בשמיני, "אלא כונתו שזה הטעם ניתן על רצונו יתעלה לקבוע באדם אשר תבוא זמן וטבע המילה בקרב אבריו של אדם ליום השמיני כדי לא יהו אביו ואמו וכו'". וביאר את הדבר כיון שבתורה נאמר שתינוק נימול ביום הח' א"כ נמצא דעד יום זה אין על הערלה שם "ערלה" אלא רק ביום הח', וכן מבואר בירושלמי ריש פרק הערל, והטעם שהקב"ה יצר את עולמו בזה האופן שיהא ראוי למול רק ביום הח' בכדי שלא יהו אביו ואמו עצבין, וע"ש שהוסיף דבמקנת כסף נימול ביום הקניה אף קודם יום השמיני כמבואר בשבת קל"ה משום דאצלו נקבע טבע המילה ביום הקניה כי כך אמרה התורה. (ועי' בגליוהש"ס להגר"י ענגיל שבת שם מש"כ בזה)

הרמב"ם במורה נבוכים (ח"ג פמ"ט) כתב טעם אחר למילה ביום הח', וז"ל: "והיות המילה בשמיני הוא מפני שכל בע"ח כשיוולד הוא חלוש מאד בתכלית לחותו, וכאילו הוא עדיין בבטן עד סוף שבעה ימים וכו', הלא תראה כי גם בבהמות שמר זה הענין, שבעת ימים יהיה עם אמו וכו'". וכ"ה במד"ר כי תצא אות א'. וכתב ע"ז האוה"ח בזה"ל: "וצריך לדעת מי גילה סוד זה כי בשמונה ימים יהיה בו כוחו לא פחות ולא יותר. ונראה כי כח האמור בדבריהם הוא מה שאמר בזהוה שהוא כדי שיעבור עליו שבת ותגיעוהו נפש החיונית הנשפעת בעולם ביום השבת כידוע ואז יהיה בן קיומא וכו' עי"ש. (הובא כע"ז בט"ז יו"ד רס"ה י"ג). ולכאורה צ"ב דא"כ מדוע אין מלים מיד אחר השבת הראשונה, ומפני מה צייתה התורה למול דוקא ביום השמיני. וצ"ל דכיון שישנם תינוקות שצריך להמתין להם שבוע שלם, קבעה התורה כלל שצריך למול לעולם ביום השמיני. אמנם אכתי צ"ב דא"כ גם אם המילה תהיה "בשביעי" כבר יעבור השבת. ועי' שו"ת חת"ס או"ח סימן ק"ב, ובס' שערי אהרן פר' לך בך בקונטרס הברית משכב"ז. וראה בתורה תמימה בפרשתינו מה שהעיר ע"ד הרמב"ם. ועי"ש ברמב"ם שם שכתב ג' טעמים לצווי התורה שלא לאחר המילה לאחר יום הח'.

בספורנו כתב בטעם שנימול בשמיני וז"ל: "כי אז נתעכל דם הנדות הטמא אשר ממנו ניזון הולד במעי אמו וטהר הולד להכנס בברית קודש". ועי"ש בכלי יקר, ובס' ברית אבות (פתיחה להל' מילה) משכב"ז.

ובכלי יקר (שמיני ט') כתב דבשמיני הוא קודש ושבע חול ומטעם זה המילה שבשמיני דוחה השבת שבשביעי כי הרוחני דוחה הגשמי. וכ"כ המהר"ל (דרוש לשבת תשובה) דמה"ט המילה היא ביום השמיני. ועי' מכתב מאליהו (ב' עמ' 115)

ובאורחות חיים (הל' מילה) מובא כי עד אז חולפין כל שבעת כוכבי לכת. וכ"כ בס' עיר מקלט (פר' לך לך) דלכך צוה הקב"ה להמתין ז' ימים בכדי שהם ישפיעו כוחם בוולד וביום הח' למולו ולהתיש כוחם לשמו של הקב"ה. וכן מבואר בדברי הכלי יקר הנ"ל.

ובחיי אברהם כתב דה"ט לפי שיושב "שבעה" על תורתו שנשכחה ממנו כדאיתא בנדה ל'. (ועי' יו"ד רס"ה י"ב בדרישה שכתב דמבקרין את התינוק בליל שבת מחמת שהוא אבל על תורתו ששכח, וזהו מנהג "שלום זכר", ומבואר כנ"ל דהוא מתאבל על תורתו ששכח).

בגדר מילה בלא פריעה

הרב אברהם ישעיהו פרידליס

במתני' שבת קלא: מובאר דהמל ולא פרע כאילו לא מל. ויש לחקור בזה, אם באמת בכה"ג דמלא ולא פרע, אין בזה שום מצוה כפשוטו, כיון דלא עשה פריעה, או דילמא דיש כאן כבר חלק מקיום המצוה, רק דכדי להשלים המצוה, מוטל עליו עדיין לעשות את הפריעה.

וכמה נפק"מ יש בנידון זה. (א) אם מותר בשבת לחלק את המילה לשניים, כלומר שאחד ימול והשני יפרע. דאם נימא דזה שמל לבד עושה חלק מהמצוה, א"כ שפיר עבד, אבל אי נימא דמילה לבד אינה כלום, א"כ יהיה אסור לו לעשות מילה לבד, דהא קעבר על איסור חובל בשבת. (ב) אם אחד העושה מילה לבד, נקרא מבעלי הברית, לענין לפטור את הקהל מאמירת תחנון, ושאר דינים הנוגעים לבעל ברית. (ג) כשאין אבי הבן יודע לעשות פריעה, אם יש מקום לתת לאב לעשות רק את החיתוך לבד. (ד) אם יש דין זריזין מקדימין למצוות, באופן שעושה כעת רק המילה לבד. (ה) היכא דעושה כעת המילה לבד בלא פריעה, אם יכול לברך ברכת אקב"ו על המילה.

ומצינו לרבותא שנחלקו בזה, דהים של שלמה (יבמות פ"ח ס' ג') הביא בשם ספר 'התרומה', דמותר להיות בשבת ב' מוהלים, היינו דאחד מל והשני פורע, ומשום דעיקר מצות מילה היא החיתוך, א"כ המוהל לבד ג"כ מקיים מצוה, עכ"ז. אולם בתשובות מהר"י ברונא כתב, דאין נכון לעשות כן, כיון דתנן המל ולא פרע כאילו לא מל, נמצא ה הראשון חילל שבת. וכן נוקט לדינא היש"ש בעצמו, והוסיף דגם כרת איכא בזה, ובשו"ע (יור"ד ס' רסו' יד') כתב: דיש להזהר בשבת שלא ימולו ב' מוהלים, אלא המל הוא בעצמו יפרע, והרמ"א שם כתב, דמותר לעשות כן, וכמו שמצינו בביהמ"ק בשבת, דזה שוחט, וזה זורק, ומו"מ סיים דטוב להחמיר בזה לכתחילה.

ויל"ע בדברי היש"ש, הסובר דמילה לבד אינה כלום, ואין בזה קיום מצוה כלל, דהנה מצינו שם בגמ' דמילה דוחה לאו דצרעת, ומשום דהוי בעידיניה כמבואר שם. ותמוה אמאי הוי זה בעידיניה, הרי את הלאו דצרעת עובר כבר בעצם המילה בשעת החיתוך, דאז הוא קוצץ את הבהרת, ואילו את המצות עשה דמילה הוא מקיים רק לאחמ"כ כשפורע, וא"כ קשה איך דוחה העשה דמילה את הלאו דצרעת, הא לכאורה אין זה בעידיניה.

ואין לומר דבאמת המילה לבד נחשבת כהכשר מצוה, ולכן תדחה את הלאו, דהא מבואר בתוס' (ב"ב ג') ד"ה כופין, דלכך חצי עבד וחצי ב"ח, כופין את רבו לשחררו, כדי שייקיים מצות פו"ר, ולא אמרי' דיבוא עשה דפו"ר וידחה לאו דלא יהיה קדש, וישא בת ישראל, משום דאין זה בעידיניה, דאת הלאו עובר בהעראה, ואת העשה דפו"ר מקיים רק בגמ"ב, הרי דחזינן מהתוס' דאע"פ דהעראה הוי הכשר מצוה, עכ"ז אינו דוחה את הלאו, ולכך צריך לשחררו, כדי שיהיה ב"ח לגמרי.

ונראה לבאר דע"כ צריך לומר בדעת היש"ש, דהא דנקט דמילה לבד אינה כלום, הוא רק היכא דעושה כן אדם אחד לבדו רק את המילה בלא הפריעה, וכהגוונא דנקט בדבריו, דהאחד מל והשני פורע, ובזה ס"ל, דכיון דהמל לבד אינו עושה כלום, אסור לו לעשות כן בשבת משום חובל. אבל היכא דמל ופורע, היינו באדם אחד שעושה את שניהם יחדיו, בזה יודה היש"ש דשאני, והטעם הוא, משום דבזה אמרינן, דמצות המילה מורכבת משתי הפעולות גם יחד, מהמילה ומהפריעה. והוי מעשה מצוה אחד ארוך, שמתחיל במילה ומסתיים בפריעה. והכל נכלל תחת שם מעשה המצוה.

ומוכרח כן בדעת היש"ש, דאל"ה איך מותר למוהל אחד למול בשבת, הא המילה לבד אינה כלום, ומ"ש משניים, דאסור לאחד למול בלי פריעה, אלא ע"כ כדברינו, דיש לחלק כנ"ל, בין אחד שעושה מילה לבד דאינו כלום, להיכא דמל ופורע גם יחד, באדם אחד העושה את שניהם, דהכל הוי מעשה מצוה אחד אריכתא.

והביאור בזה הוא, דכששניים עושים כל אחד לחוד, זה מילה, וזה פריעה, בזה סובר היש"ש, דכיון דאין שייכות בין פעולת הראשון לשני, א"כ הראשון שמל לבד בלא פריעה, עבר על איסור חובל בשבת, כיון דמילה לבד אינה כלום, אבל כשהאחד עושה מילה ופריעה, הרי יש כאן מעשה מצוה אחד ארוך, שמתחיל במילה, ומסתיים בפריעה.

וארווחא בזה ליישב דעת היש"ש, דבאמת הוי זה בעידיניה, וכש"נ לעיל, ובאמת דלפ"ז נפקא, דלהיש"ש דאסור לחלק המילה לשניים בשבת, הוא הדין דיהיה אסור לאחד למול בלא לפרוע, במקום דיש צרעת, ומטהעם הנ"ל, דמילה לבד אינה כלום, ועבר על איסור קציצת בהרת, וכל דברי הגמ' להתיר מילה בצרעת, הוא רק היכא דעושה כן אדם אחד את המילה והפריעה גם יחד, ולדעת ספר 'התרומה' הנ"ל, שמתיר בשבת לשניים למול, ה"ה דגם בזה יהיה מותר לחלק לשניים.

מילה במקום סכנה

הרב שמעון קרויס

ביו"ד (סי' רסג ס"א) נפסק שבמקום חשש סכנה אין מלים, דמוטב לדחות מילה שאפשר למול לאחר זמן, ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם, ע"כ. וצ"ב, דמטעם זה משמע, דאילו לא היה אפשר למול לאחר זמן לא היינו דוחים למצות מילה, וקשה, שהרי בכל התורה כולה קיי"ל דאין דבר העומד בפני פיקוח נפש, א"כ הכא נמי נימא דכיון שיש חשש סכנה במילה היא נדחית מפני הסכנה אפילו אם אינו יכול למול לאחר זמן.

ונראה לומר, דבגיטין (נז): דרשינן על הפסוק "כי עליך הורגנו כל היום", ריב"ל אומר זו מילה שניתנה בשמיני, וע"ש ברש"י שכתב "משום דזימנין דמית", וכיון שכתוב על מילה "עליך הורגנו כל היום", משמע שאין זה חשש רחוק מאד אלא חשש אמיתי שמא ימות הולד. ובאמת יקשה ע"ז, דאיך יתכן שיש חיוב למול במקום חשש סכנה, והרי בפיקוח נפש חיישינן אפילו למיעוטא דמיעוטא, וע"כ צ"ל דבהכי חייבה רחמנא, והכל בכלל המצוה למול כיון שאי אפשר באופן אחר. ולפ"ז מיושב היטב לשון השו"ע, דבאמת מילה חלוק משאר מצוות שבתורה שאין צריך לקיימן במקום חשש סכנה, דהכא יש חיוב לקיימה אפילו היכא דאיכא חשש סכנה. והא דדוחין למצות מילה כשיש חשש סכנה אינו אלא מפני שאפשר לקיימה גם למחר, אבל לולי הכי היינו מחייבים למול אף כשיש חשש סכנה, דבהכי חייבה רחמנא, ושור"ד כדברינו בשו"ת אבני נזר (יו"ד סי' שכג).

ואין להקשות דאיך יתכן לומר דהתורה חייבה למול אף במקום סכנה, דאיך אפשר לסכן את נפש בנו כדי לקיים מצוה שלו, די"ל דאין כאן סכנה גמורה שבודאי ימות, ואפילו ספק השקול שימות הולד אין כאן, אלא יש כאן רק חשש בעלמא, אלא דמדיון וחי בהם חוששינן בעלמא אפילו למיעוטא דמיעוטא, אבל הכא מחייבין למול אפילו במקום חשש סכנה דהאכי חייבה רחמנא בכל מילה, ונמצא דבמילה נתגלה דלא אמרינן הכלל דאין הולכין בפיקוח נפש אחר הרוב, אלא כאן הולכין אחר הרוב, ורק במקום שאפשר לקיים שניהם, שאחר זמן תעבור הסכנה, דוחים למצות מילה.

והנה אילו היה בזה חשש סכנה אמיתי, מלבד דין פיקו"נ שדוחה לכל המצות, היה בזה גם איסור רציחה על האב, ועיין ברש"י (חולין מז): ד"ה המתנין לו) שכתב הטעם שאין מלים במקום סכנה הוא משום פיקוח נפש, ולא משום איסור רציחה, והוא משום דפשוט דאין כאן חשש רציחה כיון שאינו רק חשש רחוק, אבל משום חשש פיקו"נ, בנוסף שאפשר להמתין, דוחים את מצות מילה וכנ"ל.

אלא דעדיין קשה לפ"ז מדוע מלים ביום השמיני, הרי אפשר להמתין עד שיגדל הילד ולא יהא בו חשש סכנה, והיכא דאפשר לקיים שניהם אין מילה דוחה את חשש סכנה וכנ"ל. ואין לומר דגם לאחר יום השמיני יש סכנה לעולם, דבמהרש"א בגיטין שם דייק ממה שאמרו שם "זו מילה שניתנה בשמיני", שרק ביום השמיני שהתינוק רך יש חשש סכנה. אך הרש"ש שם העיר דלאו דוקא ביום השמיני, אלא לעולם יש חשש סכנה, ואשיגרת לישנא בעלמא נקט, ולדבריו לא קשה, דרק במקום חולי שאפשר שהסכנה תעבור אז דוחים המילה עד שיתרפא.

ומיושב לפ"ז היטב דעת המחבר בסעיף ב' שכתב דבמתו אחיו מחמת מילה "אין מלים אלא תמתין עד שיתגדל ויתחזק כוחו", והיינו דסבר השו"ע דאין דוחים מילתו לעולם, אלא ממתנינים לו עד שיתחזק, והנודע ביהודה (תנינא סי' קסה) העיר עליו, דסמתא דגמ' משמע דבמתו אחיו מתמת מילה דוחים מילתו לעולם. ובאמת מבואר בכמה דוכתי (עיין ע"ז כז. וחולין ה.) דין מתו אחיו מחמת מילה אף בגדול ולפמש"כ י"ל, דהיכא דמתו אחיו מחמת מילה רק כשהם קטנים, אין לפנינו חזקה שימותו גם כשהיו גדולים, ולכך סבר השו"ע דכשהם גדולים יש חיוב למולם. ואף דגם כשהם גדולים יש חשש שאולי אינם בריאים להיות נימולים, מ"מ מלים אותם כיון שבמילה הולכים אחר הרוב ולא חיישינן למיעוטא, וכמו שביארנו. והא דמבואר בש"ס דדוחים המילה לעולם, משכחת לה היכא דמתו אחיו מחמת מילה כשהיו גדולים, ובכה"ג יש חשש אמיתי שימותו, ויש גם חזקה שימותו, ודוחים המילה לעולם. (ועיין בחתם סופר יו"ד סי' רמה שכתב כעין דברינו).

ובזה יש ליישב מה שמקשים על הא דאברהם אבינו קיים כל התורה עד שלא ניתנה (יומא טז:), ומדוע לא קיים מצות מילה ג"כ לפני שנצטווה. די"ל דכיון שמצוה זו כרוכה בסכנה, לולי הציווי של מילה היה אסור לו למול ולהכניס את עצמו בסכנה עד שנצטווה למול גם במקום סכנה.

גדר המצוה

שי' המהר"ח או"ז סי' יא שעיקר מצותה אינה העשיה אלא שהמילה חתומה בבשרו. והבית הלוי (ח"ב מז) כ' דתליא בפלוג' הראשונים אם חוזר על ציצין שאין מעכבין, דלרמב"ם מעשה המצוה רק בעת המילה, ולשי' הטור איכא ב' דינים הא' מעשה חתיכת הערלה והב' מצוה הנמשכת כל ימי חייו כמ"ש והיתה בריתי בבשרכם לברית עולם. [והוסיף עוד דגם האב שמל המצוה נמשכת עליו עד שיגדל הבן, ויל"ע לפ"ז במילת עבדיו אם האדון מקיים לעולם]. אך הפרי יצחק (ח"ב סי' ל ד"ה אולם) דחה דבריו דאין לומר שהיא מצוה הנמשכת, ע"ש ועי' צל"ח פסחים עב: דאם נימול תוך ח' ביטל לגמרי המצוה, אך ממ"ש הרמ"א דיצא, מוכח שהמצוה היא שביום השמיני יהיה נימול ע"ש. ועי' חלקת יואב או"ח לג (ד"ה ודע) דא"צ כוונה במעשה המילה כיון שהמצוה היא נמשכת שיהיה נימול. וכ"מ בקובץ הערות (יא,א) דלא שייך במילה חסרון של מצוה הבאה בעבירה כיון שעיקרה הוא ההכשר שחל ע"י המעשה. וכע"ז כ' הכוה"ק בראשית לד,כה וביאר דכל המעשה הוא הכנה לתכלית המכוון שנעשה הילד כעבד הנושא חותם אדונו בגופו. בשו"ת צפנת פענח (וארשא קנב) ביאר דיש במילה ג' דינים, הא' למול והוא חיוב על האב. והב' שיהיה מהול והג' שלא יהיה ערל. ע"ש שהאר"ק. ועי' הרחב דבר פר' לך לך (ז,יג) דיש במילה ב' מ"ע, גוף המילה וקיום הברית שלא ימשוך הערלה, וע"ז נתקנו ב' הברכות. המל"מ הל' מלכים פ"י ה"ז כ' בשם מוהראנ"ח שיש במילה גם שוא"ת דמצווה שלא ימשוך ערלתו, ובשם המהרש"ל כ' דשוא"ת שלא למולו קודם זמנו.

דם מילה

בשבת קלד. א"ר נתן וכו' הביאתו לפני ראיתי שהוא ירוק הצצתי בו ולא ראיתי דם ברית. ופירש"י תרתי לגרעיותא חדא דאי מהיל ליה לא נפק מיניה דמא, והטפת דם ברית מצוה כדכתיב גם את בדם בריתך (זכריה ט) וכו'. ומבואר דבכל מילה איכא דין הטפת דם, ומביא לזה ראיה מקרא. והיינו דהדם הוא חלק מדין מילת הערלה, וזהו "דם ברית". והמשכונת יעקב (יו"ד סג) הוכיח מזה דהטפת דם ברית היא מצוה מצד עצמה. אכן הכס"מ (פ"א ה"ז) כ' בד' הרמב"ם דדין ההטפה הוא מחשש ערלה כבושה, (עי' שבת קלה) ועי' קה"י שבת סי' נא. אך בכ' הגר"ח מובא דד' הרמב"ם דהט"ב היא מצוה בפני"ע, וכהכרעת המשכנ"י. וכ"כ הזכר יצחק (ח"א) לא ד"ה ומה) דכשיש ערלה איכא ב' מצוות, להסיר הערלה ולהטיף דם ברית.

וכן מבואר מנוסח הברכה במילת גרים (שבת קלז:): "למול את הגרים ולהטיף מהם דם ברית שאלמלא דם ברית לא נתקיימו שמים וארץ...". אכן עי' בבעה"מ שבת ספ"ט דהטעם שמברכים להטיף הוא כדי שיקבלו עומ"צ בשמחה ולא ידאגו לדם הנוסף מהם, ולפ"ז אינו מצד עצם דין המילה. ועי' מלא העומר בפר' בטעם שנא' מילה בתוך פרשת יולדת [וטמאה] דתרויהוה שפכות דמים, והם תיקון בזכר ובנקבה לחטא אדם וחווה שגרמו מיתה.

כריתת ברית

תנן באבות פ"ג מ"א והמפר בריתו של אברהם אבינו אין לו חלק לעוה"ב, ובשבועות יג. ילפי' מקרא ואת מצותו הפר הכרת תכרת, זה המפר ברית בבשר. ולד' הרמב"ם פ"ג ה"ח הוא איסור מושך בערלתו. ומבואר דכריתת הברית היא דין נוסף במילה. ועי' בית הלוי ר"פ לך לך שביאר דאיכא במילה ב' ענינים הסרת החסרון-הערלה, והוספת מעלה וקדושה, וע"ז נא' א' והיה תמים, ב' ואתנה בריתי. ומתקיימים בב' דינים שבמעשה המילה שמצות הפריעה היא מצד קיום הברית. [וע"ל מ"ש הנצי"ב בהרח"ד].

ובשם הגר"ז הביאו דמהאי טעמא לא מל אברהם אבינו עצמו קודם שנצטוו אף שקיים כל התורה, משום דכריתת ברית היא הסכמה בין ב' צדדים, ולכן א"א לעשות על דעת עצמו. וכע"ז כ' השרידי אש (ח"ב קמט) ע"ש.

וצ"ב בגדר חיוב האב למול את בנו היאך חשיבא כריתת ברית דהרי היא בין הנימול לקב"ה, וכאן הנימול אינו מחוייב והחייב אינו כורת ברית. וי"ל דבעצם הציווי על כריתת הברית נאמר אתה וזרעך, והרי דהברית מורכבת מעצם מה דכ"א מישראל מהול וגם מל את עצמו. וכל מוני המצוות מנו את מילת עצמו ומילת בניו כמצוה אחת, [מלבד הסמ"ק שמנאן כב' מ"ע עי' בסי' קנז ורפט]. ויש שפי' דההכנסה בבריתו של אברהם אינו ענינה שאינה ברית חדשה אלא הכל בכלל הברית שנכרתה עם אברהם, ולפ"ז א"ש.

חיוב האב

בקידושין כט. האב חייב בבנו למולו ולפדותו וללמדו תורה. וכ' הריב"ש (קלא) דחלוקה מילה מפדיוה"ב דהוי מצוה על הבן שהתורה הטילה על האב, משא"כ מילה דהוי מצוה על האב עצמו. וכ"כ הזכר יצחק (ח"א א' ד"ה הן) דהוא דומיא דמילת עבד שאינו מצד חיוב העבד גופו, ה"נ אינו לדאוג על מצות הבן, אלא הוא חיוב עצמי על האב.

בתשו' רעק"א (מב) ביאר את חיוב האב עפ"י מ"ש העוללות אפרים שמילה היצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת הלב, שאז יהיו חדרי לבבו פתוחים להבין ולהשכיל, וכיון דהחיוב על האב ללמדו תורה ממילא שייכות הברית עליו שזהו הגורם לבא לשערי תורה.

כ' המהר"ח או"ז (יא) דאין האב חייב למול בנו בידיו אלא לעסוק שיהא נימול, דומיא דללמדו תורה וללמדו אומנות וכו'. וכך ביאר בגליוני הש"ס בשבת קלז: דאבי הבן אומר אקב"ו להכניסו בבריתו של א"א, משום דמצוות האב רק להכניסו ליד המוהל כדי למוהלו. ותליא בזה אם מהני שליחות כמו שהאריכו האחרונים עי' קצה"ח שפב, ופלתי כחג, ואכ"מ.

וכן נראה ממ"ש הטור (סו"ס רסה) בשם העיטור שאבי הבן עומד ע"י המוהל להודיעו שהוא שלוחו, כדאמרינן לגבי קרבן אפרש שיהא קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו (תענית כז). וכ' בביאור הגר"א שהמילה הוא דוגמת קרבן כמ"ש במ"ר פר' אמור. [ועי' רב"ח לך לך יז,ג]. ולפ"ז אינו אלא מצד דין קרבן, אבל מצד עצם חיוב האב א"צ להודיע שהוא שלוחו ומקיים חובתו במה שמוסרו לידי המוהל. וכ"מ ברש"י שבת (קלג). ד"ה ואי איכא דאינו תנאי במילה שהאב יעמוד שם.

ועי' תוס' רי"ד קידושין (כט). ד"ה איהו דעיקר המצוה אינה חיתוך הערלה אלא לדאוג ולטרוח שהבן יהיה מהול. ועי' משמרת חיים ח"א עמ' צא.

חיוב ב"ד וכל ישראל

בקידושין כט. היכא דלא מהליה אבוב מחייבי ב"ד למימהליה. וכ' המקנה דמהרא"ש בחולין מוכח דהוא דין על כל ישראל, ומ"ש כאן ב"ד צ"ל מצד שהם ממונים על הציבור להזהירם. ונראה דכ"ד המאירי שכ' דאם אין שם ב"ד מצווין ראשי הקהל. אבל הרמב"ם (א,א) כ' דב"ד מצווין. ובפ"ג ה"א כ' שמצווין כל ישראל שימולו כל ערל שבניהן, וצ"ע. ועי' בתשו' רעק"א מב' [לגבי יתום] דלברכה בעינן ב"ד או שלוחם, ומבואר דאינו חיוב על כ"א.

בפיה"מ שבת ספ"ט כ' דחיוב האב הוא רק ביום השמיני ואח"כ כל אדם מחוייב ועובר על המ"ע כשאינו מל אותו, עד שיגדל. וכ' הצפנת פענח דהוא דלא כרש"י בשבת קלב: (ד"ה בינוני) דהאב מצווה גם לאר"ח. וכ"מ בתשב"ץ ח"ג סי' ת, וכע"ז שי' הראב"ה שבת סי' רעט דגם כשב"ד מחוייבים עיקר מצוה מוטלת על האב. ודעת המחצ"ש תמד, יא דמצות האב היא רק במילה בזמנה, ושלא בזמנה הוא רק על הבי"ד.

האפיקי ים (ח"ב לד) כ' דהחיוב הוא רק שישגיחו ב"ד שתיעשה המצוה, עפ"י הרשב"א (בח"א שנז) שיכולין ב"ד לקיים שריפת בת כהן ע"י גוי. אך עי' בנין שלמה (ח"ב כ) דחיוב הבי"ד הוא למולו ממש ולא רק לדאוג שיהיה נימול.

הפנ"י בקידושין הק' מנ"ל ללמוד חיוב האב מאברהם והרי יתכן שמל את יצחק מצד חיוב ב"ד. אמנם החזו"א באה"ע סי' קמח נסתפק אם חובת ב"ד זו נהגה קודם מ"ת דלא היתה מצות מינוי שופטים.

מילה שנכנסו בה ישראל בברית

כ' הרמב"ם בהל' איסו"ב רפ"ג בג' דברים נכנסו ישראל לברית, במילה וטבילה וקרבן. מילה היתה במצרים שנא' וכל ערל לא יאכל בו וכו'. [עפ"י כריתות ט]. ובחזון יחזקאל (זבחים, שו"ת ו) חקר אם היתה מילה מיוחדת לשם גירות או מדין מילת אברהם. והביא מ"ש הרא"ש [בשטמ"ק כריתות] דהמילה במצרים היתה "להכנס בברית המקום אשר כרת את אברהם", ע"ש מה שהעלה מזה להלכה. ולד' הרא"ש ע"כ דאף שהכניסה בברית במ"ת היתה גירות, מ"מ לא נצרכו מילה לשם גירות. ונראה דהרמב"ן פליג ע"ז דכ' (ביבמות מו) דשבת לוי שהיו נימולים נכנסו תחת כנפי השכינה ע"י הטפת דם ברית לשם גירות. הרי דמילת אברהם ל"מ לגירות.

ועי' זכר יצחק (ח"א ל ד"ה הנה) שחידש דגדר המילה בגירות אינה פועלת גירות אלא לטהר מטומאת ערלות, [וכן טבילה לטהר מטומאת ערלים, ועצם הגירות היא בקבלת מצוות]. כמב"ת שלפני שנתקדשו בקדושת ישראל המחייבת בכל המצוות, נתקדשו בקדושת המילה לזרעו של אברהם. [ועי"ש בסי' ל (ב) השגת הגר"ס ע"ד].

בספר "והערב נא" (ליקוטים משיעוריו של הגר"י זילברשטיין שליט"א, פרשת תזריע) הובא מעשה שאירע בירושלים עיה"ק, בתינוק שנמצא מוטל בעריסה ברחוב ועליו מונח כתב שכתוב עליו "תינוק זה נולד לפני חמישה ימים ביום ש"ק שעבר, ואין באפשרותנו לגדלו... אנא יהודים רחמנים הצילוהו, והכניסוהו בבריתו של א"א בש"ק הקרוב ביום השמיני ללידתו...".

התעוררה שאלה, האם ניתן למול את הרך הנולד בשבת על סמך הכתב שנמצא עמו. ופסק מרן הגרצ"פ פרנק ז"ל (עי' שו"ת הר צבי או"ח סי' ר"ב) דיש למולו בשבת ע"פ הכלל דע"א נאמן באיסורים, וכן מפורש בירושלמי (ר"ה רפ"ב) אמר עד אחד נולד איש פלוני בשבת מלין אותו על פיו [בשבת], ובע"א ליכא פסול דמפיהם ולא מפי כתבם.

בשו"ת אגרות משה (יו"ד א' סי' ס"ה) מביא הגר"מ פיינשטיין ז"ל מה דאיתא בירושלמי הנ"ל דטעמא דע"א נאמן להעיד על תינוק שנולד בשבת כדי למולו בשבת הוא משום דהוי מילתא דעבידא לגלווי, ומבאר הא דצריך להאי טעמא, ולא סגי לן בדין ע"א נאמן באיסורים דעלמא, גם בלא עביד לאגלווי, הוא משום דבדין ע"א נאמן באיסורים אינו נאמן אלא רק באינו מחדש דבר חדש בהגדתו, ורק לגלווי מילתא בעלמא אתי, כגון במעיד על חתיכה שהוא שומן ולא חלב להתירו באכילה, דלא נעשה בדבריו חיוב לאוכלו, משא"כ במעיד שנולד בשבת ולא אחר השבת, שאם נולד אחר השבת אין עליו עדין חיוב מילה כלל, ובדברי העד נעשה עליו חיוב שהוא חידוש שאינו נאמן בזה.

ודבריו צ"ב, דאף במעיד על חתיכה שהוא שומן, הרי ע"כ מיירי בחתיכה שלולא דבריו היה אסור לאוכלו, דאיל"ה אין אנו צריכים לעדותו, וא"כ בעדותו הוא מחדש היתר אכילה שלא היה קודם שהעיד, ואעפ"כ נאמן, ומה נשתנה המעיד על תינוק שנולד בשבת דלולא דבריו היה ספק שמא נולד אחר השבת שנתחדש ע"פ דבריו למולו בשבת, שלא יהא נאמן משום זה, וה"נ, כמו דבמעיד על חתיכה שהוא שומן אמרינן דרק לגלווי מילתא אתא שחתיכה זו שומן הוא, וההיתר ממילא בא, ה"נ בתינוק לא בא אלא לגלווי שהתינוק נולד בשבת, וממילא יש למולו בשבת, ולכאורה כל החילוק בין המקרים הוא אם החידוש היוצא הוא של קום ועשה או של היתר בלבד, בלי קום ועשה, אבל לכאורה בשניהם העדות הוא לגלווי מילתא ונתחדש דין שהוא יותר מגלווי מילתא.

וביאר הרב ר' אברהם בלייך שליט"א (רה"י דישיבה הגדולה החסידית ליוצאי חו"ל פה מודיעין עילית) דחלוק דין איסור והיתר שנתחדש ע"י ע"א מחיוב מצוה שנתחדש ע"פ ע"א, דלגבי איסור והיתר הרי כל אחד מישראל חייב לעולם להתנהג בכל דיני איסור והיתר שבתורה, וכשמעיד ע"א על דבר שהוא מותר אינו מחדש אלא שדבר זה הוא מהדברים המותרים, וממילא נוהגים בו בדיני איסור והיתר שאנו חייבים בהם, וזה יקרא גילוי מילתא בעלמא, דע"א נאמן בו, משא"כ כשע"פ העד נתחדש לעשות מצוה, הרי אין כל אדם מצווה בעלמא לקיים מצוות עד שיבא סיבת החיוב, וכגון בניד"ד אין האדם מצווה במצות מילה כלל עד שיהיה כאן תינוק בן שמונה ימים, [כן מפורש להדיא בדברי האגרו"מ שם דעד יום השמיני אין עליו שום חיוב מילה עדיין], וא"כ ע"י עדות הע"א נעשה עליו חיוב שהוא חידוש דבר שאינו נאמן עליו, ומשו"ה בעי הירושלמי לתוספת טעמא דהוה מילתא דעבידא לאגלווי.

ומוסיף ומבאר שם הגר"מ פ"ה הא דבמילתא דעבידא לאגלווי נאמן ע"א גם לחדש חיוב מצוה, משום דמה שדנים בעלמא על פי שני עדים אינו מחמת שהוברר הדבר בהגדתם, שנאמנות אינה ידיעה ברורה בגוף הדבר, אלא שהוא חידוש התורה דשני עדים נאמנים, ואלימא ב' עדים אף לחדש דבר בעדותו, משא"כ בע"א לא נתחדש דבר זה שיכול העד לחדש דבר בעדותו, ורק כשבא לגלווי בעלמא מועיל להאמינו מחמת חזקת בני אדם שאין משקרין, אף שאינו בגוף הדבר, דרק לחדש דבר ליכא נאמנות לברר דבר, אבל לגלות מה שהיה, נאמנים כברור בגוף הדבר, אבל כשהדבר הוא מילתא

ביום אפילו בשבת מכאן שמילה דוחה שבת ויו"ט (שבת קלב):

ומדין זה לומדת הגמרא ביומא פ"ה: ק"ו לפיקוח נפש שדוחה שבת,

ומה מילה שהיא אחד מרמ"ח אברים שבאדם דוחה את השבת ק"ו לכל גופו שדוחה את השבת

ולכאורה הרי קודם המילה התינוק אינו נחשב חולה כלל, גם לא באחד מאבריו, וא"כ מהו הק"ו לפיקוח נפש שידחה את השבת.

ומצאתי שהחתם סופר בחידושו יומא מסביר נפלא את דברי הגמרא.

שהטעם שפיקוח נפש דוחה את השבת משום שמוטב שיחלל שבת אחת ואל יתחלל שבתות הרבה,

שע"י שיחלל שבת אחת לרפואתו ובעז"ה יתרפא, יזכה לשמור שבתות הרבה עד מאה ועשרים.

ומקשה החת"ס שהרי בחולה גם אם ע"י חילול השבת יחיה רק שעה אחת ולא יותר גם מחללים עליו את השבת אפילו שר"ל לא יזכה לשמור שבתות הרבה.

ומסביר החת"ס שהכוונה בזה היא כך: שאם יאריכו לו את חייו אפילו בשעה אחת אפשר שיהרהר בתשובה על כל עוונותיו ויתקן הרבה, ומבואר בילקוט תהילים (רמז תרפ"ט) לדעה אחת שלחיי עוה"ב זוכה האדם משעה שנימול ולא מקודם. וזהו הק"ו, ומה תינוק שהגיע יום שמיני שלו בשבת שאינו זקוק

אלא לתיקון אבר אחד מרמ"ח אבריו שהתינוק בודאי לא פגם ולא חטא מ"מ שאבר אחד צריך תיקון והוא מונעו מעוה"ב דוחה שבת, כ"ש פיקוח נפש שאפשר שכל גופו פגום בעברות אין מתום בבשרו וע"י שיחיה שעה אחת יתקן כל גופו ונשמתו כ"ש שידחה שבת. וא"ש מאי דקאמר **מילה באחד באבריו**.

ולאחר שזיכנו הבורא לדברי החת"ס הנ"ל, יש לנו להבין את גודל החשיבות של ברית מילה בזמנה

וגם אם נידחת המילה משום חולי וכדו', וכשנרפא וע"פ ההלכה מותר למולו אין להתעכב ויש למולו מיד.

אמנם כשהתינוק הוא בגדר חולה וע"פ ההלכה אסור למולו, חלילה למולו. שהרי אמונים עליו דברי רש"י ביבמות סד: שאם מלו חולה בשבת נחשב כמילה שלא בזמנה וחייבים עליה.

המשך:

דעבידא לגלווי יש כאן יותר סברא דאינו משקר ולכן אף בע"א נאמן על גוף הדבר ולכן נאמן אף לחדש דבר חדש.

ולפי דבריו י"ל דבעובדא הנ"ל דתינוק שנמצא עם כתב שמעיד שנולד בשבת, כיון דסמך הגרצ"פ ע"ד הירושלמי דנאמן משום דהוה מילתא דעבידא לגלווי, א"כ לא צריכי לכללא דעלמא דבע"א ליכא פסול דמפיהם ולא מפי כתבם, אלא י"ל דכיון דהוה מילתא דעבידא לגלווי, א"כ איכא נאמנות בגוף הדבר, ולא רק מדין נאמנות. דהגדת עדות בלבד, ודין מפיהם ולא מפי כתבם אינו אלא באמנות של הגדת עדות ולא כשיש נאמנות בגוף הדבר, ולכן יש למול התינוק בשבת ע"פ הכתב ולא שייך בזה פסול דמפיהם ולא מפי כתבם.

נושאי הפרשיות הקרובות

אחרי קדושים - לפני עור

אמור - ספירת העומר

בהר בחוקותי - לא תרדה בפרך

במדבר - שבט לוי

נשא [שבועות] - מצות ת"ת

ד"ת להני"ל [יתקבלו רק עד 700 מילים]

אפשר להניח בתיבה שבפתח אוציה"ס בית יוסף רח' שד"ח.
או לשלוח בדוא"ל הנ"ל.

אין המערכת אחראית להחזיר ד"ת או דיסקים שנשלחים למערכת.

הערות והארות לחידו"ת שבגליון

ניתן לשלוח לדוא"ל: gal200@neto.bezeqint.net

או בתיבת "עומקא דפרשה".

המערכת מתיחסת לתגובות רק תחת שם מלא.

(בפרסום התגובה אפשר להשתמש בר"ת).

עלון זה יוצא לע"נ
מרת חנה בת ר' נפתלי ע"ה

הרחבת הגליון לשבוע זה
בחסות **מרכז החשמל**
אבני נזר 6

לקביעת חברותא

9141217

24 שעות ביממה

דרושים לחברותא

מקום הלימוד	זמן	נושא
	בוקר	
ברכפלד (גמיש)	7:00-8:00	גמרא עיון
ברכפלד	6:45-7:45	גמרא מפעל הש"ס
ברכפלד	9:00-10:00	פתוח
גמיש	9:00-12:00	דף יומי
חניכי הישיבות אוה"ח 25	12:00-13:00	דף יומי
גמיש	10:00-1:00	הלכה או"ח
גמיש	9:00-1:00	איסור והיתר <small>(ממעונין אולי ליצור מסגרת לפי הספק עם מבחנים)</small>
ביהכ"נ שיח יצחק	9:00-1:00	מסכת חלה
אזור הגבעה הדרומית	9:00-1:00	קידושין עיון
חניכי הישיבות נתיה"מ 77	7:00-8:00	עיון
ברכפלד	7:00-8:00	עיון
בישיבה	9:00-1:00	לימוד עם בחור - עיון
	אחה"צ	
זכרון משה	4:00-7:00	גמרא
עדיף חפציבה	4:00-7:00	הלכה
בישיבה	4:00-7:00	לימוד עם בחור - בקיאות
	ערב	
אזור ביה"כ המרכזי	8:30-10:00	גמרא - כעמ' ליום
אזור היכל יצחק	10:00-11:00	נדדים - עיון